

14. Taal-, Film- en Literatuurwetenschappen *(de CVP's in dit cluster hebben allemaal betrekking op de moderne collectie, met uitzondering van Nederlands, dat ook deels betrekking heeft op de Bijzondere Collecties)*

Nederlands (incl. Maatschappij der Nederlandse Letterkunde); Engels; Duits; Frans; Italiaans; Russisch; Taalkunde; Film- en Literatuurwetenschap

Geschiedenis

De Universiteit Leiden heeft een lange geschiedenis op het gebied van taal- en literatuurwetenschappen. De collecties gaan eeuwen terug en zijn zeer rijk.

In 1867 werd de collectie Nederlands verrijkt met een langdurig bruikleen van de Maatschappij der Nederlandse Letterkunde (MNL). Deze collectie is opgebouwd vanaf 1766 en bevat persoonlijke archieven van letterkundigen en schrijvers, en een hoofdzakelijk letterkundige, maar ook historische en culturele bibliotheek, die kostbare manuscripten en incunabelen bevat, maar ook nog steeds wordt uitgebreid met nieuw verschenen letterkundige en historische publicaties.

Totdat het Engels halverwege de twintigste eeuw die rol overnam waren Duits, Frans en Italiaans belangrijke academische voertalen, waarop actief gecollecteerd werd. Die collecties bevatten veel oudere werken aangaande geschiedenis, taal- en literatuurwetenschappen en sociale wetenschappen. De collectie Duits werd in 2023 verrijkt met de schenking van een grote collectie bellettrie van het Goethe Instituut uit Rotterdam.

De UBL heeft daarnaast een van de oudste Slavische academische collecties van Nederland, die teruggaat tot de hoogleraar Nicolaas van Wijk (1880-1941). Van Wijk had uitstekende contacten in de Slavische wereld, wat de collectievorming ten goede kwam.

Leiden heeft ook een eeuwenlange geschiedenis op het gebied van descriptieve taalkunde. De koloniale geschiedenis is daar mede debet aan.

De opleiding en collectie Film- en Literatuurwetenschappen is in 2009 voortgekomen uit de opleiding Algemene Literatuurwetenschap.

Positionering

Met name de collecties Nederlands, Engels en Taalkunde zijn binnen dit domein van groot belang. Samenwerking met de Maatschappij der Nederlandse Letterkunde (MNL) maakt het voor de UBL mogelijk om een omvangrijke collectie Nederlandse literatuur te onderhouden. De collectie bevat archiefstukken die nergens anders beschikbaar zijn. Het feit dat meerdere belangrijke schrijversarchieven in de MNL-collectie zijn opgenomen is op zichzelf al een onderscheidend element ten opzichte van andere collecties. Daarnaast is de collectie op het gebied van Nederlandse literatuur zeer omvangrijk. Het budget is altijd dusdanig geweest dat cruciale werken gekocht konden worden. Daarnaast is de MNL, in samenwerking met de UBL, het African Studies Center (ASC) en het Zuid-Afrika Huis, de enige instelling die op significante schaal Zuid-Afrikaanse literatuur aanschaft. Zowel op nationale als mondiale schaal is de collectie Zuid-Afrikaanse letterkunde uitzonderlijk groot.

De collectie Engels is binnen Nederland van bovengemiddelde kwaliteit, de collectie Frans is in Nederland een van de grootste en zeker binnen Nederland is de collectie Slavistiek zeer belangrijk. De opleiding Film- en literatuurwetenschappen is van toenemend belang. Binnen het land heeft Leiden een van de grootste collecties op dit gebied.

Collectieprofiel

Het zwaartepunt van de collectie Nederlands heeft altijd op literatuurwetenschappelijke, theoretische letterkundige titels gelegen. Leiden heeft daarnaast een belangrijke collectie op het gebied van descriptieve taalkunde. Het Leiden Centre for Linguistics (LUCL) garandeert een ruim budget voor taalkundige werken.

De Maatschappij der Nederlandse Letterkunde zet zowel in op de aanschaf van moderne werken als oude en bijzondere werken. Er zijn thema's, zoals Nederlandse geschiedenis, Nederlandse letterkunde, Zuid-Afrikaanse letterkunde en Friese geschiedenis, die integraal onderdeel zijn van de collectie en waarop dus continu wordt gecollectieerd. Daarnaast worden bepaalde schrijvers en vertalers verzameld. Schrijversarchieven worden, indien relevant binnen de collectie en/of voor de Universiteit Leiden, opgenomen. Omdat de MNL al heel veel Nederlandse letterkunde koopt, zet het UBL-budget vooral in op aanschaf van theoretische werken over literatuur, retorica en dergelijke. In samenwerking met de MNL, het ASC en het Zuid-Afrika Huis wordt op significante schaal Zuid-Afrikaanse literatuur aangeschaft.

De letterkundige collecties worden gekenmerkt door het blijvende belang van papier en het belang van schenkingen. Nederlandstalige literatuur, vooral in boekvorm, wordt niet of nauwelijks aangeboden via EBA's en digitale pakketten, terwijl dergelijk materiaal voor onderzoekers en studenten belangrijk is en blijft. Voor Nederlands vormen e-books, e-journals en databases een belangrijke aanvulling op (maar geen vervanging van) de fysieke collecties. Zij omvatten vooral Engelstalige werken, die van groot belang zijn voor letterkundig onderwijs en onderzoek.

Anders dan bij de niet-Engelse Europese talen is (materiaal over) Engelse letterkunde in ruime mate digitaal beschikbaar. De collecties Duits, Frans en Italiaans concentreren zich op literatuur en letterkunde. De afgelopen jaren is er een grote inhaalslag gemaakt op het gebied van postkoloniale Franse literatuur en Francofonie (Franstalige literatuur uit de voormalige Franse koloniën). Hierdoor heeft Leiden nu naar grote waarschijnlijkheid de grootste collecties op dit gebied. Door gericht literatuur uit Franstalig Afrika en de Franstalige Cariben te verzamelen is de collectie uitzonderlijk en ook interessant voor onderzoekers en studenten op deze gebieden. De collectie Italiaans omvat een bijzondere collectie rond Dante. Het budget is beperkt, en de literaire en wetenschappelijk productie in Italië heel rijk. Ook hier wordt daardoor vooral ingezet op letterkunde en het verwerven van schenkingen.

Er wordt nog altijd veel gecollectieerd in Italiaans, Frans, Duits en Grieks, dikwijls in fysieke vorm omdat deze talen helaas slecht vertegenwoordigd zijn in ebook-pakketten. Daarnaast zijn de opleidingen Duits, Frans, Italiaans en Russisch klein, waardoor slechts het hoogstnoodzakelijke kan worden aangeschaft. Dankzij duidelijke selectiecriteria bij schenkingen die aan de UBL worden aangeboden, kan toch een waardevolle collectie worden bijgehouden.

Sinds de opleiding Slavistiek werd omgevormd tot Russisch, wordt er buiten de taalkunde niet meer actief ingekocht op de andere Slavische talen. De mogelijkheden om de collectie goed bij te houden zijn beperkt door een klein budget. Wel ontvangt de UBL af en toe relevante schenkingen op dit domein. Daarnaast kunnen onderzoekers en studenten steeds vaker gebruik maken van digitaal (vooral Engelstalig) materiaal.

De collectie Film- en Literatuurwetenschap concentreert zich op thema's die ook voor de brede geesteswetenschappen van groot belang zijn als interculturele literatuurtheorie, postkoloniale theorie, intermediale theorie, en narratologie en gender. Het vakgebied is sterk Engelstalig en digitaal, waardoor deze collectie kan op een gelijkaardige manier als taalkunde kan inzetten op ebooks, e-journals en databases. De UBL bezit een bescheiden collectie films.